

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Вучэбна-метадычнае аб'яднанне
вышэйшых навучальных устаноў Рэспублікі Беларусь
па гуманітарнай адукацыі

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Першы намеснік Міністра
адукацыі Рэспублікі Беларусь

 А. Л. Жук

« 8 » _____ 2008 г.
Рэгістрацыйны № ТД-Р-064 / тып.

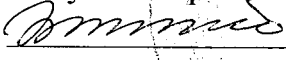
ЛАЦІНСКАЯ МОВА

Тыпавая вучэбная праграма
для вышэйшых навучальных устаноў па спецыяльнасці:

1-21 05 01 Беларуская філалогія

УЗГОДЕНА

Старшыня вучэбна-метадычнага
аб'яднання вышэйшых навучальных
устаноў Рэспублікі Беларусь
па гуманітарнай адукацыі

 У. Л. Клюбя
« » _____ 2008 г.

УЗГОДЕНА

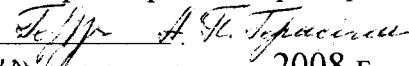
Начальнік упраўлення вышэйшай і
сярэдняй спецыяльнай адукацыі
Міністэрства адукацыі Рэспублікі
Беларусь

 Ю. І. Міксюк
« 23 » _____ 2008 г.

Першы прарэктар дзяржаўнай
установы адукацыі «Рэспубліканскі
інстытут вышэйшай школы»

 І. В. Казакова
« 23 » _____ 12 _____ 2008 г.

Эксперт-нормакантралёр

 А. Н. Тсуракіна
« 23 » _____ 2008 г.

Мінск 2008

СКЛАДАЛЬНІК:

Пракапчук Вольга Генрыхайна – дацэнт кафедры класічнай філалогіі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат філалагічных навук.

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Кафедра лацінскай мовы ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт»;

Н.Л. Раеўская – загадчык секцыі лацінскай мовы кафедры італьянскай мовы ўстановы адукацыі «Мінскі дзяржаўны лінгвістычны ўніверсітэт», старэйшы выкладчык.

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ Ё ЯКАСЦІ ТЫПАВОЙ:

Кафедрай класічнай філалогіі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (пракакол № 7 ад 14.03.2008);

Навукова-метадычным саветам філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (пракакол № 3 ад 27.03.2008 г.);

Навукова-метадычным саветам па філалагічных спецыяльнасцях Вучэбна-метадычнага аб'яднання вышэйшых навучальных устаноў Рэспублікі Беларусь па гуманітарнай адукацыі (пракакол № 2 от 26.03.2008).

Адказны за выпуск: Шаўчэнка Г.І.

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Лацінская мова ў ВНУ з'яўляецца агульнаадукацыйнай дысцыплінай. Яе прызначэнне – далучыць студэнтаў да асноўных дасягненняў антычнай культуры, якая, як вядома, з'яўляецца асновай еўрапейскай цывілізацыі. Лексічны склад большасці еўрапейскіх моў, у тым ліку рускай, беларускай, іншых славянскіх, утрымоўвае вялікую колькасць слоў лацінскага і грэчаскага паходжання. Гэта і прамыя запазычванні з гэтых моў, і новыя словы, утвораныя на аснове лацінскіх і грэчаскіх каранёў (практычна ўся міжнародная навуковая тэрміналогія ў розных галінах ведаў). Акрамя таго, параўнанне некаторых слоў роднай, вывучаемай замежнай і старажытных класічных моў відавочна дэманструе роднасць гэтых моў. Такім чынам, вывучэнне лацінскай мовы дазваляе паглыбіць веданне роднай мовы і вывучаемай замежнай, зрабіць яго больш асэнсаваным і навуковым. Заняткі па лацінскай мове далучаюць студэнтаў да лінгвістычнага аналізу, паказваюць сістэмнасць мовы.

Менавіта на занятках па лацінскай мове студэнты знаёмяцца з антычнай літаратурай, гісторыяй, міфалогіяй. Героі, вобразы, паняцці антычнай культуры ляжаць у аснове еўрапейскай культуры, таму апошняю немагчыма разумець без ведання іх.

Вывучэнне лацінскай мовы спрыяе больш глыбокаму і асэнсаванаму веданню роднай мовы, бо студэнты могуць лепш зразумець значэнні многіх слоў, якія з'яўляюцца вытворнымі ад лацінскіх каранёў; арфаграфію многіх слоў рускай і беларускай моў можна лягчэй вытлумачыць і засвоіць, калі вядомы іх лацінскі этымон.

Мэты вывучэння дысцыпліны – дапамгчы засвоіць граматыку лацінскай мовы і асэнсаваць месца лацінскай мовы ў сістэме індаеўрапейскіх моў і яе ролю ў гісторыі еўрапейскай культуры. Адсюль вынікаюць наступныя задачы: 1) развіць навыкі перакладу лацінскіх тэкстаў; 2) сфарміраваць лексічны мінімум, аснову якога складае інтэрнацыянальная лексіка лацінскага паходжання.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнт павінен:

ведаць:

- парадэгмы скланенняў і спражэнняў;
- не менш за 100 крылатых лацінскіх выразаў;
- тэрміналогію філалагічнага профілю;

умець:

- вытлумачыць значэнне лацінскіх лексем, што ўвайшлі ў славянскія, рамана-германскія мовы;
- перакласці, даць поўны граматычны аналіз прачытанага тэксту;
- выкарыстоўваць атрыманыя веды ў працэсе вывучэння іншых дысцыплін (руская мова, беларуская мова, замежныя мовы, стараславянская мова).

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ

Метады выкладання лацінскай мовы ў асноўным месцяцца ў сферы аналізу тэксту, пры гэтым разглядаюцца пытанні граматыкі, сінтаксіса, лексікалогіі, часта ў іх параўнанні з адпаведнымі фактамі беларускай і замежнай моў. Такім чынам, робіцца спроба прадставіць мову як сістэму ва ўзаемасувязі ўсіх яе элементаў. І гэты прыклад дазваляе і ў іншых мовах бачыць сістэму і садзейнічае больш глыбокаму іх разуменню. Акрамя таго, работа па перакладу лацінскіх тэкстаў прывучае студэнтаў працаваць са слоўнікам, шукаць дакладныя значэнні слова, рабіць аналіз яго семантыкі. Такім чынам, лацінская мова павінна быць першай ступенню ў лінгвістычнай падрыхтоўцы студэнтаў, даваць выхадны на іншыя мовы. Гэтыя задачы вызначаюць аб'ём і характар ведаў, якімі павінны авалодаць студэнты:

1. Чытаць праязныя і паэтычныя (гекзаметр, элегічны двуверш) тэксты.
2. Ведаць парадгмы скланенняў і спражэнняў і ўмець на некалькіх прыкладах паказаць генетычную роднасць са стараславянскім, беларускім і рускім матэрыялам.
3. Ведаць не менш за 600 невытворных слоў асноўнага лексічнага фонду і ўмець растлумачыць значэнне тых з іх, што ўвайшлі ў беларускую мову.
4. Перакладаць без слоўніка, даваць поўны граматычны разбор прачытанага тэксту ў аб'ёме 300 знакаў.
5. Перакладаць са слоўнікам тэкст класічнага аўтара (Цэзар, Цыцэрон, Няпот і інш.) у аб'ёме 500 знакаў.
6. Падчас навучання прачытаць з філалагічным аналізам тэксты лацінскіх аўтараў у аб'ёме не менш за 3000 знакаў.

Пры вывучэнні лацінскай мовы закладваецца фундамент філалагічнай падрыхтоўкі будучага спецыяліста, таму вельмі важна, каб граматычная структура мовы, сістэма словаўтварэння, асновы лексікі былі трывала засвоены студэнтамі. Гэта дасягаецца пастаяннай увагай да марфалагічнага і сінтаксічнага аналізу тэкстаў, выкарыстання перакладаў не толькі з лацінскай, але і на лацінскую мову.

Падчас навучання тэхніцы перакладу вялікія цяжкасці выклікае свабодны парадак слоў у лацінскай фразе, наяўнасць інфінітыўных і дзеепрыметнікавых зваротаў, таму вельмі важна з самага пачатку навучыць студэнтаў няўхільна прытрымлівацца асноўных правіл перакладу.

Супастаўленні з беларускай і рускай мовамі вельмі плённыя пры вывучэнні лексікі і словаўтварэння.

У якасці асноўных форм аўдыторнай работы рэкамендуецца:

- а) граматычны аналіз і сінтаксічны разбор сказа;
- б) навучальны пераклад разабранага тэксту;
- в) аналіз складу лацінскага слова і выяўленне слова- і формаўтваральных марфем.

Асноўнай мэтай самастойнай работы студэнтаў з'яўляецца замацаванне прайзденай лексікі і граматычнага матэрыялу, а таксама развіццё здольнасці да самастойнага разбору і перакладу незнаёмага тэксту.

Формаі кантролю за засваеннем матэрыялу служаць вуснае апытанне, заданні па самастойнаму перакладу невялікіх адрэзкаў тэксту, практыкаванні ў форма- і словаўтварэнні. Пасля праходжання вялікіх раздзелаў граматыкі рэкамендуецца правесці пісьмовую кантрольную работу, тэст, калёквіум.

Дысцыпліна «Ляцінскай мова» для спецыяльнасці «Беларуская філалогія» складаецца усяго са 172 гадзін, з якіх аўдыторных 86 гадзін, практычных заняткаў 86 гадзін.

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

№ тэмы	Назва тэмы	Усяго аўдыторных	Практычныя заняткі
1.	Звесткі з гісторыі лацінскай мовы	2	2
2.	Фанетыка і графіка	2	2
3.	Марфалогія	36	36
3.1.	Назоўнік, прыназоўнікі	10	10
3.2.	Прыметнік, прыслоўе	6	6
3.3.	Займеннік	4	4
3.4.	Лічэбнік	2	2
3.5.	Дзеяслоў	14	14
4.	Словаўтварэнне	2	2
5.	Лексіка	2	2
6.	Сінтаксіс	16	16
7.	Асновы рымскага вершаскладання	6	6
8.	Чытанне, граматычны аналіз і пераклад аўтарскіх тэкстаў	20	20
	УСЯГО	86	86

ЗМЕСТ ДЫСЦЫПЛІНЫ

1. ЗВЕСТКІ З ГІСТОРЫІ ЛАЦІНСКАЙ МОВЫ

Ляцінская мова – адна з індаеўрапейскіх моў. Сціслы агляд гісторыі ляцінскай мовы. Перыядызацыя гісторыі ляцінскай мовы. Першыя пісьмовыя помнікі. Уплыў грэчаскай мовы. Роля ляцінскай мовы ў гісторыі еўрапейскай культуры ў розныя гістарычныя перыяды. Уплыў ляцінскай мовы на фарміраванне новых нацыянальных моў Еўропы, асабліва раманскіх моў. Ляцінская мова на тэрыторыі ВКЛ. Ляцінамоўная літаратура Беларусі. Роля ляцінскай мовы ва ўтварэнні інтэрнацыянальнай навукова-тэхнічнай тэрміналогіі.

2. ФАНЕТЫКА І ГРАФІКА

Сціслыя звесткі з гісторыі алфавіта. Лацінскі алфавіт і яго паходжанне. Літары і гукі лацінскай мовы. Працяглыя і кароткія галосныя. Правілы працягласці і кароткасці склада. Дыфтонгі і дыграфы, іх вымаўленне. Зычныя. Асаблівасці вымаўлення некаторых зычных і спалучэнняў гукаў. Грэчаскія спалучэнні гукаў. Складападзел і правіла *muta cum liquida*.

Націск. Музычны характар лацінскага націску. Правіла пастаноўкі націску ў слове.

Асноўныя фанетычныя законы: ратацызм, рэдукцыя кароткіх галосных і дыфтонгаў у сярэдніх складах, змяненне *ō* на *y* у закрытым апошнім складзе, пераход канчатковага *-ī* у *-ē*. Асіміляцыя зычных. Спрашчэнне спалучэнняў зычных.

3. МАРФАЛОГІЯ

Сінтэтычны характар граматычнага ладу лацінскай і ўсходнеславянскіх моў.

3.1. Назоўнік

Граматычныя катэгорыі назоўніка. Характарыстыка сістэмы скланення ў лацінскай мове. Пяць скланенняў лацінскіх назоўнікаў. Правіла вызначэння скланення. Практычная і гістарычная асновы назоўніка.

1-е скланенне. Гістарычная аснова назоўнікаў (*ā*). Парадыгма скланення. Род назоўнікаў першага скланення.

2-е скланенне. Гістарычная аснова (*ō/ē*). Склонавыя канчаткі. Родавая прыналежнасць назоўнікаў другога скланення, выключэнні з правіла аб родзе. Правіла ніякага роду. Асаблівасці ўтварэння клічнага склону.

3-е скланенне. Гістарычныя асновы (зычны, *i*). Зычны, галосны і змешаны тыпы трэцяга скланення. Сістэма склонавых канчаткаў. Сігматычны і нулявы *Nominativus singularis*. Правіла роду назоўнікаў трэцяга скланення і выключэнні. Асаблівасці скланення некаторых назоўнікаў.

4-е скланенне. Гістарычная аснова (*y*). Склонавыя канчаткі. Род назоўнікаў чацвёртага скланення і выключэнні. Асаблівасці скланення некаторых назоўнікаў (*domus*).

5-е скланенне. Гістарычная аснова (*ē*). Склонавыя канчаткі. Род. Асаблівасці пятага скланення.

Супастаўляльны аналіз усіх пяці скланенняў. Лацінскія скланенні як адзіная сістэма, якая ўзыходзіць да перыяду індаеўрапейскага моўнага стану; параўнанне з сістэмай скланення ў старажытнагрэчаскай, стараславянскай і беларускай мовах.

Прыназоўнікі

Прыназоўнікі, якія выкарыстоўваюцца з *ablativus*, з *accusativus*, з двума склонамі. Постпазітыўныя прыназоўнікі *causā* і *gratiā*.

3.2. Прыметнік

Сістэма прыметнікаў у лацінскай мове. Прыметнікі 1–2 скланення.

Прыметнікі 3-га скланення. Тыпы прыметнікаў трэцяга скланення ў залежнасці ад колькасці родавых канчаткаў у *nominativus singularis*. Скланенне прыметнікаў і некаторыя асаблівасці.

Ступені параўнання прыметнікаў. Спосабы ўтварэння ступеней параўнання: суфіксальныя (сінтэтычныя) і складаныя (аналітычныя). Скланенне прыметнікаў у вышэйшай і найвышэйшай ступені. Суплетыўныя ступені параўнання. Абсалютнае і адноснае значэнне ступеней параўнання ў лацінскай мове.

Прыслоўе

Невытворныя прыслоўі. Спосабы ўтварэння прыслоўяў ад прыметнікаў 1–2 скланення і ад прыметнікаў 3-га скланення. Выкарыстанне ў якасці прыслоўяў застылых склонавых форм назоўнікаў і прыметнікаў. Ступені параўнання прыслоўяў.

3.3. Займеннік

Асабовыя займеннікі. Суплетыўнасць склонавых форм асабовых займеннікаў. Параўнанне з іншымі індаеўрапейскімі мовамі.

Зваротны займеннік і правіла яго ўжывання, супадзенне форм адзіночнага і множнага ліку.

Постпазіцыя прыназоўніка *cum* у спалучэнні з асабовымі і зваротным займеннікамі.

Прыналежныя займеннікі і іх скланенне. Правілы ўжывання прыналежных займеннікаў.

Указальныя займеннікі і іх скланенне. Выкарыстанне ўказальных займеннікаў у значэнні асабовых займеннікаў трэцяй асобы. Суадносныя значэнні ўказальных займеннікаў.

Пытальныя і адносныя займеннікі і іх скланенне.

Адмоўныя займеннікі, іх структура (састаўныя часткі) і скланенне.

Незначальныя займеннікі, асаблівасці іх утварэння і скланення.

Займеннікавыя прыметнікі. Асаблівасці іх скланення.

Займеннікі — найбольш устойлівы пласт лексікі індаеўрапейскіх моў. Генетычная роднасць займеннікаў у лацінскай, старажытнагрэчаскай, стараславянскай і беларускай мовах.

3.4. Лічэбнік

Катэгорыі лічэбнікаў: колькасныя, парадкавыя, раздзяляльныя, лічэбнікі-прыслоўі. Скланенне лічэбнікаў. Ужыванне склонавых форм іменных часцін мовы пры колькасных лічэбніках у лацінскай мове. Дапасаванне складаных парадкавых лічэбнікаў да назоўнікаў. Скланенне лічэбнікаў *unus, a, um, duo, duae, tres, tria* і *milia*. Генетычная блізкасць лічэбнікаў у шэрагу індаеўрапейскіх моў. Рымскія лічбы.

3.5. Дзеяслоў

Граматычныя катэгорыі дзеяслова: асоба, лік, час, лад, стан. Асноўныя формы дзеяслова і тры дзеяслоўныя асновы. Вызначэнне спражэння дзеясловаў па канчатковаму гуку асновы інфекта. Супрацьпастаўленне асноў перфекта і інфекта і іх трывальнае значэнне. Паходжанне лацінскага перфекта ад старажытных індаеўрапейскіх форм перфекта і аорыста. Асабовыя і неасабовыя формы дзеяслова.

Сістэма інфекта. Асабовыя формы *praesens*, *imperfectum*, *futurum I* у *indicativus* і *conjunctivus* незалежнага і залежнага станаў. Асабовыя канчаткі незалежнага і залежнага станаў. Утварэнне форм *imperativus* у *praesens* і *futurum*. Перадача забароны.

Сістэма перфекта. Асабовыя формы *perfectum*, *plusquamperfectum*, *futurum II* у *indicativus* і *conjunctivus* незалежнага стану. Асабовыя канчаткі незалежнага стану перфекта.

Аналітычныя формы залежнага стану ў сістэме перфекта і іх супастаўленне з формамі залежнага стану ў стараславянскай і беларускай мовах.

Неасабовыя формы дзеяслова. Утварэнне і значэнне *participium praesentis activi*, *participium perfecti passivi*, *participium futuri activi*. Сістэма інфінітываў лацінскага дзеяслова. Аддзеяслоўны назоўнік (герундый) і аддзеяслоўны прыметнік (герундыў), іх скланенне. Супін I і супін II. Генетычная роднасць лацінскага і старажытнаславянскага супіна.

Апісальнае актыўнае і пасіўнае спражэнне.

Verba deponentia et semideponentia.

Нерэгулярныя дзеясловы. *Esse* і яго вытвонныя; гістарычная роднасць дзеяслова "быць" у індаеўрапейскіх мовах. Дзеясловы *volo*, *nolo*, *malo*, *fero* і яго вытвонныя; *eo* і яго вытвонныя; *fio*.

4. СЛОВАЎТВАРЭННЕ

Тыпы словаўтваральных мадэлей. Словаскладанне. Афіксацыя. Словаўтварэнне ў сістэме дзеяслова. Асноўныя прыстаўкі: *a-*, *ab-*, *abs-*, *ad-*, *con-*, *de-*, *e-*, *ex-*, *in-*, *ob-*, *per-*, *prae-*, *pro-*, *sub-*, *trans-*, *re-*, *se-*, *dis-*, *amb-*.

Словаўтварэнне ў сістэме іменных часцін мовы. Асноўныя суфіксы назоўнікаў: *-tor*, *-sor*, *-tio*, *-sio*; *-tus*, *-sus*; *-ium*; *-mentum*; *-men*; *-or*; *-culum*, *-bulum*, *-crum*; *-antia*, *-entia*; *-tas*; *-ina*; *-arium*; *-atus*, *-culus*, *-ellus*, *-illus*; прыметнікаў: *-eus*; *-osus*; *-atus*; *-icus*; *-alis*, *-inus*; *-bundus*, *-ax*; *-ilia*, *-bilis*.

Асіміляцыя прэфіксаў. Прадуктыўнасць некаторых лацінскіх прэфіксаў і суфіксаў у рускай і беларускай мовах.

5. ЛЕКSIKA

Лексічная сістэма лацінскай мовы. Лексіка агульнага індаеўрапейскага паходжання. Грэчаскія запазычанні ў лацінскай мове. Многазначнасць лацінскіх

слоў, асабліва дзеясловаў. Лацінская лексіка як аснова інтэрнацыянальнай тэрміналогіі (сацыяльнай, лінгвістычнай, літаратуразнаўчай, тэхнічнай, медыцынскай і г.д.).

Розныя спосабы засваення лацінскай тэрміналогіі новымі мовамі: 1) запазычванне, 2) калькаванне, 3) утварэнне новых тэрмінаў на базе лацінскіх і грэчаскіх каранёў і словаўтваральных афіксаў.

Лацінскія прымаўкі і крылатыя выразы.

6. СІНТАКСІС

Просты сказ

Дзейнік і выказнік. Спосабы іх перадачы. Асабовыя займеннікі ў якасці дзейніка ў лацінскай мове. Просты і складаны выказнік. Асаблівасці дапасавання іменнай часткі выказніка да дзейніка. Выпадкі дапасавання па сэнсу. Адмоўная канструкцыя. Незалежная і залежная канструкцыі. Парадак слоў у сказе ў супастаўленні з беларускай і іншымі славянскімі мовамі.

Сінтаксічныя функцыі склонаў

Nominativus – склон дзейніка і іменнай часткі выказніка. *Nominativus duplex*.

Vocativus – склон зваротку. Рэлікты клічнага склона ў беларускай мове і іншых славянскіх.

Genetivus – склон недапасаванага азначэння і ўскоснага дапаўнення. *Genetivus possessivus, subjectivus, objectivus, partitivus, characteristicus, qualitatis*.

Dativus – склон ускоснага дапаўнення. *Dativus commodi – incommodi, possessivus, finalis, duplex*.

Accusativus – склон прамога дапаўнення. *Accusativus duplex, limitationis, exclamationis, adverbialis, Graecus*.

Ablativus – сінкрэтычны склон, які аб'яднаў функцыі індаеўрапейскіх аддзяляльнага, інструментальнага і меснага склонаў. *Ablativus separationis, temporis, loci, auctoris, comparationis, instrumenti, causae, originis, qualitatis, modi*.

Безпрыназоўнікавае ўжыванне назваў гарадоў у значэнні *ablativus separationis, loci* і *accusativus extentionis*.

Разыходжанні ў склонавам кіраванні дзеясловаў аднолькавага значэння ў лацінскай і беларускай мовах.

Сінтаксіс дзеяслова

Сінтаксічныя функцыі інфінітыва, яго субстантывацыя. *Infinitivus historicus*.

Сінтаксічныя звароты *accusativus cum infinitivo, nominativus cum infinitivo*. Часавыя значэнні інфінітыва ў інфінітыўных зваротах.

Значэнні кан'юнктыва ў незалежным сказе: *conjunctivus hortativus, jussivus, optativus, prohibitivus, potentialis, dubitativus*.

Герундый. Ужыванне склонаў герундыя.

Герундыў у якасці азначэння і ў якасці іменнай часткі выказніка. Асабовая і безасабовая канструкцыі з герундывам.

Дзеепрыметнікі. Дзеепрыметнікі ў функцыі азначэння (*participium attributivum*) і ў прэдыкатыўнай функцыі (*participium praedicativum*). *Ablativus absolutus*, яго значэнне і спосабы перакладу. Супастаўленне з дзеепрыметнікавымі канструкцыямі *Genetivus absolutus* у старажытнагрэчаскай і *Давальным самастойным* у стараславянскай і старабеларускай мовах.

Ужыванне *supinum I* і *supinum II*.

Сінтаксіс складанага сказа

Даданыя часткі сказа з выказнікам у індыкатыве і кан'юнктыве. Значэнне лацінскага кан'юнктыва ў даданых сказах. Правіла паслядоўнасці часоў (*consecutio temporum*). Тыпы даданых сказаў: ускоснае пытанне, даданыя часу са злучнікамі *cum temporale, cum historicum*, са злучнікамі *postquam, ubi, ubi primum* і падобнымі, даданыя мэты (*ut, ne finale*), дапаўняльныя (*ut, ne objectivum*), выніку (*ut consecutivum*), прычыны – са злучнікамі *quod, quia, quoniam* і *cum causale*, даданыя ўступкі (*cum concessivum* і іншыя злучнікі), умоўныя сказы рэальнага, патэнцыяльнага і іррэальнага тыпу. *Attractio modi*. Ускосная мова.

7. АСНОВЫ РЫМСКАГА ВЕРШАСКЛАДАННЯ

Чаргаванне працяглых і кароткіх складоў — асноўны прынцып рымскага вершаскладання. Элізія. Асноўныя віды стоп: ямб, дактыль, спандэй, трахей. Некаторыя вершаваныя памеры і строфы, напрыклад, гекзаметр, элегічны двуверш, ямбічны трыметр, фалекейскі адзінаццаціскладаны верш, сапфічная і алкеява страфа. Цэзура. Сучаснае чытанне лацінскіх вершаў і пераклад памерам арыгінала. Лацінамоўная паэзія Беларусі.

8. ЧЫТАННЕ, ГРАМАТЫЧНЫ АНАЛІЗ І ПЕРАКЛАД АЎТАРСКІХ ТЭКСТАЎ

Пераклад асобных урыўкаў з наступных твораў: Caesar «*Commentarii de bello Gallico*», Cicero «*In Catilinam oratio prima*», Littere pro doctore Francisco Skorzina de Poloczko, М. Гусоўскі «Песня пра зубра», Ян Вісліцкі «Пруская вайна», М.К. Сарбеўскі, ода «*Ad amicos*»; Ян Длугаш «Гісторыя Польшчы».

ЛІТАРАТУРА

Асноўная

1. Боровский Я.М., Болдырев А.В. Латинский язык. – М., 1975.
2. Гарник А.В., Шевченко Г.И. Латинский язык. – Мн., 2004.
3. Дерюгин А.А., Лукьянова Л.М. Латинский язык. – Саратов, 1979.
4. Попов А.Н., Шендяпин П.А. Латинский язык. – М., 1970.
5. Станкевіч А.А., Лін С.А. Лацінская мова. Мн., 1999.
6. Ярхо В.Н., Лобода В.И. Латинский язык. – М., 1983 и др.

Дадатковая

1. Дерюгин А.А. Основы римского стихосложения. – Саратов, 1968.
2. Тронский И.М. Очерки по истории латинского языка. М.–Л., 1953.
3. Тэорыя і практыка беларускай тэрміналогіі / Арашонкава Г. У., Булыка А. М., Люшцік У. В., Падлужны А. І.; Навук. рэд. А. І. Падлужны. – Мн., 1999.
4. Хабургаев Г.А. Старославянский язык. – М., 1974.
5. Шевченко Г.И. Фразеологизмы античного происхождения в славянских языках. – Мн., 2005.
6. Цисык А.З., Шкурдюк И.А. Античная метрика. Мн., 2005.

Слоўнікі

1. Бабичев Н. Т., Боровский Я. М. Словарь латинских крылатых слов. – М., 1997.
2. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь. – М., 1996 и др.
3. Латинско-русский словарь / Сост. О. Петрученко. – М., 1994.
4. Русско-латинский словарь / Сост. А.В. Подосинов, А. М. Белов. – М., 2000.
5. Сединина Ю.А., Протасевич Н.В., Гомон Д.Н. Словарь латинских дериватов в английском, немецком, французском и итальянском языках. – Мн., 2002.
6. Словарь античности. – М., 1993.
7. Современный словарь иностранных слов и выражений – М., 1999
8. Тананушко К. А. Латинско-русский словарь. – М., Мн., 2002.
9. Шевченко Г.И, Гарник А.В., Кириченко А.В. Словарь латинских дериватов в языках восточных и западных славян. – Мн., 2007.